

עטרת שלום

עלון שבועי שיע"י מוסדות קאמנוא בארה"ק, רח' ארזי הבירה 48 ירושלים
 בגוטיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
 גליון מיוחד פרישת צו. שבת הגדול. חג הפסח

בס"ד, עש"ק פרישת צו
 י"א ניסן תש"ע - שנה א' גליון י"ג

זמני הדלקת הנרות ומוצ"ש

הרה"צ מוצ"ש	מוצ"ש	ר"ת
6:19	7:32	ירושלים
6:19	7:32	ביתר
6:18	7:31	בית שמש
6:34	7:34	בני ברק

המנינים לפי טעון ק"ץ
 נא לשמור על קדושת הגליון

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

המלכות, וזה מרמז ג"כ רבי שמעון מחסרון כים, כי כו"ם עה"כ בני' יחוד צ"א, שע"י שישמור עצמו מפגם המלכות יהיה היחוד השלם.

'הוא העולה' הכתיב בוא"ו והקרי ביו"ד. שהקרי מרמז על לעתיד, לרמזו שע"י תיקון מדת המלכות, יתעלה המלכות למקום בינה, ואז יהיה התיקון השלם בבחינת אשת חיל עמרת בעלה, והשם הוי"ה יהיה שם יהי"ה, שהוא"ו של שם הוי"ה יהיה יו"ד, כעין שיהיה היחוד לעתיד שהשם הוי"ה יהיה שם יהי"ה (לקו"ת זכריה). 'על מוקדה' במ' זעירא, לרמז שצריך לתקן המלכות שהוא עכשיו בגלות נקודה קמנה. 'על המזבח כל הלילה' שצריכים לתקן כל ימי הגלות בחינת לילה את מדת המלכות. 'עד הבוקר' כשיאיר הקב"ה בוקרו של משיח, ואז יהיה 'ואש המזבח תוקד בו' תמיד בלי שום פירוד ופגם.

ועל דרך זה יש ליתן טעם למה נקרא השבת הזה שבת הגדול, משום שרואים אצל יתרו שאמר 'עתה ידעתי כי גדול הוי"ה מכל האלהים' (יתרו יח יא), ופרש"י מלמד שהיה מכיר בכל ע"ז שבועלם, שלא הניח ע"ז שלא עבדה. רואים שאם יש בטול ע"ז נקרא 'גדול', אם כן הרי גם בעשירי לחדש ניסן שלקחו את השה לקרבן פסח (שמות יב ג), שהיתה הע"ז של מצרים כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר טו ג), ולכן נקרא השבת הזאת שבת הגדול, להורות שביום עשירי לחדש ניסן שהיה בשבת (עין בתוס' שבת פז: ד"ה ואותו), היה ביטול ע"ז של מצרים.

ועוד יש לומר שדיברנו לעיל, שכתוב 'הוא העולה' שכתוב בוא"ו וקוראים ביו"ד, להורות שהמלכות יתעלה לבינה, ואז יהיה התיקון השלם ויהיה אשת חיל עמרת בעלה, והשם הוי"ה יהיה שם יהי"ה. וזה מבואר ממרן הארז"ל בשער הכוונות של ראש השנה (דרוש ז), שב' שופרות הם, שופר קטן ביום ר"ה והוא בתבונה, ושופר הגדול לעתיד לבוא באימא עילאה הנקראת בינה ע"ש. רואים שגדול מרמז לבחינת בינה.

לכן בגלל שבעשירי לחדש היה בשבת, והיה אז ביטול ע"ז שלקחו ושחטו את ע"ז של מצרים, ונעשה בזה תיקון למלכות, ולכן המלכות נתעלה לבינה שהוא בחינת גדול, ובפרט ששבת עצמו הוא ג"כ תיקון המלכות, ולכן הוא נקרא שבת הגדול.

(נאמרו בס"ש תשס"ד לפ"ק)

צו אַת אֶהְרֵן וְאַת בְּנֵיךְ לֵאמֹר זֹאת תִּזְכֹּר הַעֲלָה הַזֶּה הַעֲלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר וְאַש הַמִּזְבֵּחַ תִּוקֵד בּוֹ (ו ב).

פרש"י אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר רבי שמעון ביותר צריך לזרוז במקום שיש בו חסרון כים. ובווה"ק איתא (ח"ג כו.) וז"ל, 'צו את אהרן ואת בניו לאמר' רוא הכא, דהא אוקימנא לית צו אלא עבודה זרה, והכא אתייהיבת ליה לאתוקרא ההוא מחשבה רעה, ולאעברא לה מגו קודשא, בהאי רעותא דסלקא לעילא. וכן הוא במדרש (ויק"ר ז א) גופא אמר רשב"י, לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב.

והביאור בכל זה יש לומר, שזה ידוע אחד מיסודות הגדולים שגולה מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (עין בעש"ט עה"ת עמוד התפילה אות קה) הוא הדרך איך להעלות כל המחשבות זרות הבאות להאדם בשעה שעוסק בתורה ותפלה, ואומר שצריך להעלותם בשורש המדה העליונה שמכוון אותו מחשבה זרה כידוע. ועוד אומר (שם אות קנ) שממדת המלכות קשה להעלותם מכולם.

והטעם בזה י"ל, כי מלכות הוא בחינת מלכותו בכל משלה (תהלים קג יט), שהוא מלכות שמים, ואם הוא פוגם בזה המידה, אז הוא כעין פגם ע"ז רח"ל, וזה אמרו במסכת קידושין (מ:): שמחשבת ע"ז מצטרפה כאילו עשה מעשה ע"ז. ולכן בשאר מחשבות זרות, אם חושב אח"כ מחשבה אחרת קדושה מעלהו אותו מחשבה רעה, אבל במדת המלכות שמחשבה זרה נחשב למעשה, ובזה לא מועיל מחשבה להוציא מדי מעשה, רק צריך מעשה מצוה בפועל לבטל המחשבה כמו שאמרו חז"ל שם (נ:).

לפי זה אפשר לומר, שכאן מדבר התורה איך הדרך להעלות המחשבות זרות הבאים להאדם, ובפרט במדת המלכות, וכמו שאמרנו שהוזה"ק ורשב"י אומרים, שהעולה בא על הרהור הלב, רואים שכאן מדבר התורה מתיקון המחשבות.

וזהו אומרו 'צו' שמרמז לפגם במחשבת ע"ז, היינו שאם פגם במחשבתו במידת המלכות, שבוה צריך לעשות מעשה בפועל כדי להפקיע המחשבה רעה, ולכן אומר התורה שצריך להביא קרבן עולה, שהוא מעשה לבטל את המחשבה רעה של מדת המלכות שהוא כמעשה, וזהו שצריך להזהיר ולזרוז מיד ולדורות מפגם

דברי תורה מרבתינו זי"ע

וחילול שבת, בהסתלקות הכנעה ותשובה בינה. ותעו במדבר בשימון דרך רעב גם צמא (תהלים קו ד), ע"י שפגם ברוח ממללת, תפארת, בלשון הרע ובהתפארות ובאהבות רעות נפילות. ועמד עליו ים לבלעו ובגלים שלו ע"י שפגם במלכות שמים, ועשה מצות אנשים מלומדה (ישעיה כט ג) בעצבות ועצלות וחשכות, וכל אלה מצד הרע שבארבע היסודות. ולכך כשניצול מביא תורה בארבע מינים להחזירם אל הקדושה, וגם את היצר הרע מחזירו משד למלאך, וכל זה בנדיבות הלב של היצר הרע לב רע, להחזירו לב בשר חשמי"ל.

(היכל הברכה/ מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא (ז יח)

וקבלנו שאם נתגבר על אדם איזה מדה רעה רחמנא ליציל, יעתיק עצמו לאחרת, ושניהם יתבטלו, כגון מי שנתגבר עליו הכעס, יקח תינוק וישעשע עצמו עמו וזה אהבה פחותה ושניהם יתבטלו, כי הקליפה אולא בפרודא, וכן להיפך, והחכם יבין לאשוריו וילך בדרך השם ביראה אמיתי. ולכן מחשבת פסול מפקא מידי פגול (זכחים כט): כי שניהם נתבטלו מכחן הרעה, ומעתה תבין היטב מחשבת פסול פגול.

(אוצר החיים/ מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם פי שבעת ימים ימלא את ידכם (ח, ל ג).

רצונו לומר, מכאן ועד סוף הפרשה נדרש לכל הימים טובים, כלומר 'ומפתח אהל מועד' הוא כנגד ב' ימים דראש השנה, כי כתיב (דברים כט ט) אתם נצבים היום כולכם וגו', שזהו 'אהל מועד' שנקהלים כל ישראל בראש השנה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובה להשמיענו 'לא תצאו שבעת ימים, שהם ששה ימי תשובה עם ערב יום הכיפורים, שהוא 'עד יום מלאת ימי מלאיכם' שנכתבו כולכם לחיים, שנתמלא כל הימים של כל השנה חותם חיים, והמעם כי שבעת ימים אלו הם מסוגלים, ימלא את ידכם בכל שלשה ברכות בניס חיים ומזונא.

'כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם' רצונו לומר פסוק זה מייירי מיום הקדוש, דכתיב (טו ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לפני ה' תטהרו. 'ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים' 'שמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי כן צוית' זה הפסוק מיירי מחג הסוכות ומחג הפסח, כלומר 'תשבו יומם ולילה שבעת ימים' הוא ימי חג הסוכות, 'שמרתם את משמרת הוי"ה' זהו חג הפסח, לשמור מחמץ ומשאור וממשהו חמץ, 'כי כן צוית' בתורה הקדושה.

(בן בית/ מרבינו אליעזר צבי מקאמרנא)

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו (ו ב).

עיין בספר קוה"ק נועם אלימלך מרבינו רבי אלימלך מליזענסק זצלה"ה, שמרמו כאן לתורה לשמה ע"ש. ואפשר לרמוז דהנה הר"ת של 'אש' הוא ש'כינת א'ל, היינו דוה ידוע ממרן הארז"ל כוונת תורה לשמה, לשם ה', וה' יש לה ג' מילואים, כוה ה"י ה"א ה"ה מספר א"ל, וזהו כוונת תורה לשמה, וזה 'אש המזבח תוקד בו'.

(פרי חיים/ מרבינו חיים יעקב מקאמרנא)

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו (ו ב).

פרש"י הקדוש, אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כים. אפשר לפרש שזה ידוע דברי הוזהר הקדוש (ח"ב פת). וז"ל הקדוש, תנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעתא תליין. שהשבת קודש משפיע מזון רוחניות וגשמיות לכל השבוע, מה שצריכים כל אדם שבישראל. וזה שמעתי בשם הגה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זצלה"ה, למה השבת

קודם פסח נקרא שבת הגדול, כי צרכי חג הפסח הם הרבה מאד יותר מכל החגים שבשנה, וממילא השבת שקודם פסח צריך להשפיע יותר משאר השבתות, ולכן נקרא השבת גדול כי הוא משפיע יותר על כל השבוע של חג הפסח. וזה ידוע מחכמו"ל (שבת קיד): שהכהנים זרוין הן.

וזה אפשר לרמוז 'מיד ולדורות' עה"כ בגימטריא השב"ת, וזה שמרמו הפסוק הנ"ל 'צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה' אין צו אלא לשון זירוז, שצריכים הכהנים לזרו את בני ישראל 'מיד ולדורות' בגימטריא השב"ת, שבני ישראל ישמרו את השבת קודש, כדי שהשבת ישפיע עליהם על הכל, שאם חו"ש לא ישמרו את השבת קודש, חוץ מזה שיש בו עבירה גדולה גם לא יהיה להם השפעה, וזה אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כים, שלא יהיה להם כלום. והשם ירחם על עמו בני ישראל שיכנס בהם רוח טהרה אכיה"ר.

(מעשה שלום/ מרבינו שלום מקאמרנא)

אם על תודה יקריבנו וגו' (ז יב).

כי ארבעה צריכין להודות שנפלו תחת הרע שבארבע יסודות, ולא הפכם בנדיבות לב אל הקדושה. כי החולה בא מהסתלקות חכמה, ושתה מים הרעים מים הזדונים, ולזה נפל בחולי מחמת שפירש מן התורה. ונתפס בבית האסורים מחמת שפגם ביסוד אש, כעס וגאווה

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על חג הפסח

לחג הפסח

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכְּבוּ וְקָחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפֶּסַח (שמות יב כא).

אפשר לומר שכתוב אח"כ 'ועבר הוי"ה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח הוי"ה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף', והמעם למה עיי"ל לא יתן המשחית לבוא אל בתיכם, כי הרמב"ם בספר מורה נבוכים (ח"ג פרק נ"ב) כותב, שלהנביאים לא היו יכולים לעשות להם שום דבר רע, משום שהיו דבקים בהקב"ה בתמידות, ומה שרואים שהרגו נביא, משום שבוזה הרגע הפסיק מדביקותו.

ואם כן גם כאן בזה שנתנו הדם על המשקוף ועל המזוזות, שמבואר (בוה"ק ח"ג קמט. בהנהגות מהרח"ו אות ד) שזה היה בצורת ה"א, שמרמז לה"א אחרונה של שם הוי"ה בחינת מלכות, שנעשה על ידי זה השראת השכינה על הבתים, ולכן 'לא יתן המשחית לבוא'.

וזה צריך להיות בבחינת 'משכו וקחו' שזה לשון קנין, כי 'משכו' זה קנין משיכה, 'וקחו' זה ג"כ קנין, כמו שדורש הגמרא בקידושין (דף ב.) קיחה קיחה משדה עפרון. היינו שצריך להיות השראת השכינה והדביקות בקביעות. 'לכם צאן' צא"ן אומר מרן הבעש"ט הקדוש (בעש"ט ויקרא ד) בני' צ"א יחוד הוי"ה אדנ"י. היינו שיגרום שיהיה היחוד בתמידות.

ועל ידי שיהיו דבקים בהקב"ה יהיה 'למשפחתיכם ושחטו הפסח' שיפסח וידלג מכם כל הצרות, שלא יבוא שום פגע במשפחותיכם ולא יתן המשחית לבוא.

(נאמרו בחג הפסח תשנ"ח לפ"ק)

לשביעי של פסח

תִּבְאֲמוּ וְתִשְׁעֲמוּ בַהֲרַחֵם נַחֲלֶתְךָ מִכּוּן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת הוֹי"ה מְקַדֵּשׁ אֲדָנְי בּוֹנְנוּ יְדִידֵנוּ (טו, יז).

צריך להבין כפל הלשון שכתוב 'תבאמו ותעמו'. וגם צריך להבין למה כתוב כאן שני השמות הוי"ה אדנ"י. וי"ל שזה ידוע שצריך לכוין בעשיית המצוות לשם יחוד קודשא ב"ה ושכינתיה, שיהיה השילוב והיחוד של הוי"ה אדנ"י, וכשהיה כן בשלימות יבוא הגאולה במהרה בימינו.

והנה השירה הזאת מרמז גם כן על לעתיד לבוא, כמו שדורשים חז"ל מובא ברש"י, 'או ישיר' שר לא נאמר, מכאן לתחיית המתים מן התורה, רואים שהשירה הזאת שייכת ג"כ על לעתיד, וכמו שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז טו).

לפי"ז י"ל שמשנה רבינו ובני ישראל היו מתפללים 'תבאמו' היינו לשני בתי מקדשות, 'ותעמו' לבני השלישי שזה תתקיים לעולם, ולכן כתוב כאן בלשון נטיעה שהוא חזק ומושרש שלא יחרב לעולם, שעל זה התפלל משה רבינו בעיקר על הבית השלישי שיבנה במהרה. 'בהר נחלתך' בהר הבית, וזה יהיה ע"י שיהיה היחוד של שני השמות 'פעלת הוי"ה מקדש אדנ"י' בשלימות.

וזהו 'כוננו ידך' היינו שאיתא בבעל הטורים, 'ידך' יש בו יו"ד יתירה ע"ש. אבל לפי המבואר דייקא כתיב בשני יוד"ן, לרמז להיחוד ושילוב של שם הוי"ה אדנ"י שהוא כזה יאהדונה"י, וכ"ד של 'ידך' מרמז לכ"ד צירופים שיש לשמות הללו כידוע. וזה ג"כ מרמז רש"י חז"ל, 'מקדש אדנ"י ואימתי יבנה בשתי ידיו, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו.

וזהו ג"כ הענין של קריעת ים סוף הנעשה בשביעי של פסח, כי ים סוף נוטריקון יוס"ף מ', היינו שזה ידוע שיוסף הוא בסוד שם הוי"ה, ומ' מרמז למלכות, לרמז שאז הייתה היחוד בשלימות, וזהו 'קריעת ים סוף' שנקרע ונפתח וירד מהיחוד הנעשה בשביעי של פסח, השפעות טובות לכל בני ישראל בכל דור ודור אכיה"ר.

(נאמרו בשש"פ תשס"ה לפ"ק)

ליקוטי דיבורים

טעם מזה שנהגנו לקחת כוס זכוכית לארבע כוסות.

אפשר לומר דאיתא ממרן האריז"ל (שעה"כ פסח ד"ה) דענין הד' כוסות של ליל פסח הם כנגד ג' אלהים במילווהם, כי כן כוס הוא בנימטרייא אלהים, וידוע שהוא בסוד הקטנות, וכדי שלא לרמז בחינת קטנות כידוע, נהגנו לקחת כוס זכוכית שאינו נראה כל כך.

(ליקוטי דיבורים תשס"ט לפ"ק)

טעם על 'זרחתי' ע"פ סוד

מרן האריז"ל (שעה"כ פסח ד"ה) כתב בד' כוסות תכוין כי ה' אצבעות יד ימינך אשר עליהם יושב הכוס הזה הם בחי' הקטנות הב', שהוא הכלים והלבושים של חג"ת דאימא הנכנסין עתה בזו"א, עכ"ל. וממעם זה אפשר לומר מעם 'זרחתי' הוא כדי להסיר ממנו הקטנות הב' שהם ג"כ בחינת דינים כידוע, לכן בעיני לרחוץ את ידיו. ומעם זה אפשר לומר גם על כוס ב' שרוחצים ב'רחה'.

(נאמר בשיעור בשעה"כ תש"ע)

והמופתים זה הדם, שנאמר ונתתי מופתים בשמים וארץ דם ואש ותמרות עינן. (הגדש"פ)

צריך להבין איך רואים שיש בשמים דם. אלא משום שאמרו חז"ל (ילקו"ש שמות לב רמז שצב), על מה שאמר פרעה 'ראו כי רעה נגד פניכם' (שמות י) כוכב אחד יש ששמעו רעה, אמר להם פרעה, רואה אני באיצטגנום שלי, אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר, והוא סימן דם וכו' עיין שם ברש"י. רואים מזה שגם בשמים יש דם.

(ליקוטי דיבורים תשס"ד לפ"ק)

טעם על כוס אליהו

אפשר לומר דהרי ידוע ממרן האריז"ל (שעה"כ פסח ד"ה) דארבעה כוסות מרומזים על ארבע שמות המוחין דגדלות דאימא, שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, דהיינו שבכוס הרביעי מרומז על שם ב"ן, וב"ן גימטרייא אליהו, לכן כשמזוגים כוס רביעי מוזגים גם הכוס של אליהו.

(ליקוטי דיבורים תשס"ט לפ"ק)

שבכל הלילות אין אנחנו מטבילין אפילו פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. (הגדש"פ)

אפשר ליתן טעם למה תיקנו שני מיבולין בפסח. משום דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כה), שבני ישראל במצרים נתנו על המשקוף, דם של קרבן פסח וגם דם מילה ע"ש. ואם כן רואים שמבלו שני פעמים אחד כרם פסח והשני כרם מילה, ועל זכר זה אנו עושים גם כן שני מיני מיבולין.

(ליקוטי דיבורים תשס"ו לפ"ק)

רבי יהודה היה נותן בהם סמנים דצ"ך עד"ש באח"ב. (הגדש"פ)

אפשר לומר מעם למה היה צריך רבי יהודה ליתן בהם סימנים. אלא משום כדי שלא להזכיר הפירוש המכות, כמו שלא רוצים לומר דבר לא טוב, ולכן אמר בסימנים.

(ליקוטי דיבורים תשס"ד לפ"ק)

דברי תורה מרבתינו זי"ע על חג הפסח

ליוכח המדות לרצון הבורא בערב פסח

ובכן אחי ורעי שמענו נא דברי, כי בכל דור ודור חייב אדם לראות כאלו הוא יצא ממצרים (פסחים קטו), וכמו שעשו אבותינו מרוב צאתם מארץ מצרים, משכו ידיהם מעבודה זרה, וקשטו ותקנו מדותם שיהיה המדות לרצון הבורא. בן אתם שפרו מעשיכם ותתקנו מדותיכם, ותהי זאת נחמתכם שתשמחו בשמחותיכם ובשמחת מלכותיכם אלהיכם, ואל שדי יזככם לראות בבנין בחיכם אשר זאת הכותיכם, והש"ת יקבץ נפוצותיכם ועין בעין תראה מלכותיכם אלהיכם ובמהרה תהיה נתחומים ויגאלנו גאולה שלימה עד עולם אמנן כן יעשה י"י צבאות.

(זכרון דברים)

הכלית גלות וגאולת מצרים

הכלית גלות וגאולת מצרים, הוא למאוס בתאוות העולם, כי ענין יציאת מצרים היה ג"כ על סדר זה, כי פרעה ומצרים הם תאות הזמן הרע, וע"י יסורים וסיוגים יצאו ממצרים, ונתקשרו בבניה עלמא דחירות ומאוס לגמור, בתאות עולם הזה, עד שהוצרך לבקש מהם 'ושאלה אשה כלי כסף וכלי זהב' (שמות ג כב). ובקריעת ים סוף קשרו המלכות עם החכמה, וביררו כל הניצוצין, והרע נפל למטה למצולות ים, והם העלו המלכות לים החכמה בבירור גדול, בביות הים. ואח"כ במתן תורה העלו המלכות לשער החמשים לאין, אבל לא עמדו בוה, ולא זכו לשמוע בבחינה זאת, רק 'אנכי ולא יהיה לך' (שם כג ב), ואח"כ אמרו 'קרב את ושמע' (דברים ה כד), ואח"כ במעשה הנעל נפלו לגמרי מזה. אבל נשאר רושם שעי' אמונה באמת, ובלב אמת, ובמסירות נפש, יכולין אף היום להעלות המלכות עד אין עליון כתר עליון.

(גתיב מצותיך אמונה ג, בח)

ע"י סיפור יציאת מצרים ממשוך נפלאות לכל יום

לא תיָדָא מִקָּהֶם זְכַר תְּקוּפָא דְאֶשְׁרֵי עֵשָׂה הוּי"ה אֶלְהִיָּהּ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרַיִם. (דברים ז ח)

והענין כי כל האותות והמופתים והנפלאות שעשה הש"י עמנו, הם קיימים לעד להשפיע מעין כזה לעולם, ומקרא מלא (ויטה לב ב) אשר שמת אותות ומופתים בארץ מצרים עד היום הזה, כי הם מאירין לדור דור, על כן צוה הש"י לספר בנפלאותיו וביציאת מצרים, להמשיך מן הארה והפתיחה הראשונה, שיעשה עמנו עד היום הזה נסים ונפלאות ויגאלנו, ויבניע את שנאנו ערב רב והרשעים הגוים, וישמידם ויכרתם וישפילם במהרה בימינו.

וזהו שאמר בכאן 'לא תירא מהם זכר תוכי' שתעשה בחינות זכר דבר משפע כוכב, כי הפלא הוא זכר להשפיע אותות ומופתים 'עד היום הזה/ והראשון נקרא זכר, וכשוכרין אותו לאשתני ביציאת מצרים, נעשה זכר להשפיע 'עד היום הזה/ נוראות ונפלאות, 'מימים ימימה' (שמות ג י) הראשון נקרא 'ימים' לשון זכר, להמשיך 'לימימה', וזהו 'זכר תוכר את אשר עשה ה' אליהך לפרעה המסות הגדולה' (דברים י ח), וזהו דהשתעי ותזכר את המפתים והאתת שנעשו בימי פרעה, יהיה זאת הפתיחה שנתת בימי מצרים זכר משפע נפלאות 'עד היום הזה'.

(היכל הברכה דברים הף נוז)

שמו של אליהו היה רשום הפתח

וְלֹא יִתֵּן הַמְּשַׁחִית לְבַא אֶל פְּתִיחַם לְגַגְף. (שמות יב כג)

ולא יתן המשחית לבא אל ראשי תיבות אליהו. שומר מן המגפה, בעת שבא לישראל נסתלק חיות הקליפות לגמרי. שומר הפתח לחיים לבורחים של חיים, וזהו שמה קדישא דהוה רשום על פתחא אליהו. בסוד ולא יתן עליה לבנה (ויקרא יא) במסורה, כי כל לבנה הוא המחיה הקליפות, ובעת הסתלקותו משם, מתים כל המשחיתים והבן.

(היכל הברכה דף עב: זהר חי)

בליל פסח כל אחד יכול להשיג שער החמשים

שְׁמוֹד אֶת הַדָּשׁ הָאֲבִיב וְעֵשִׂיתְּ פֶסַח לַהוּי"ה אֶלְהִיָּהּ כִּי פָהֲדַשׁ הָאֲבִיב הוּצִיאָה הוּי"ה אֶלְהִיָּהּ מִמִּצְרַיִם לְיִלְדָה (דברים טז א)

'הוציאך' מלא דמלא בואי' וכו'. דין וחד רואתה (וי). והענין שאמרנו, על גדול היחוד שנעשה בליל פסח, ודע שבעת שיצאו ישראל ממצרים, השיגו שער החמשים, יו"ד חירות, שכל עליון, דאפתח כל החיים. והשיגו עין החיים וא"ו, וזהו עדים שקיבלו מהר חורב, שבציציות מצרים היה הארה בעלמא לפי שעה, ואח"כ נסתלק בימי ספירה עד הספרו חמשים יום (ויקרא כג טו) להמשיך בקביעות.

ובקבלת התורה ניתן להם עדים מהר חורב, שער החמשים חירות, וחיים ועין החיים בקביעות לעולם, אבל מחמת שלא היה זה על ידי זכות שלהם, אלא על ידי זכות משה רבינו, פיתה אותם הרשע בעגל ואבדו כל זאת, אבל לא אבדו אלא בחינות אלו שיהיה בקביעות אצלם, אבל הארה בעלמא לפי שעה כמו שהיה בעת יציאת מצרים, יכולין להשיג בכל יום בעת התפלה ובפרט בשבת, וכל זה לוכי הנפש המוכיח עצמן לקבל הארה עליונה בעת תורה ומצוות ושבח קודש, אבל בליל פסח כל מי שבשם ישראל יכונה משיג איה בחינה מן מדרגינה זאת כל אחד לפי בחינתו, ולכך אמר הוציאך מלא דמלא, שתשיג בליל פסח מדרגינה זאת לפי שעה בנדוע.

(היכל הברכה)

חג הפסח היה מיום שנברא העולם

ומצות אָפֶה וַיֵּאבְלוּ. (יש ג.)

ומצות תרין במסורה, דין ואודך צלי אש ומצות (שמות יב ח). לומר לך שהיה פסח ממש ואפה מצות

ממש, ולא אכלו חמין בפסח לטוב וביתו כמו שלמדו אצל אברהם. שיציאות מצרים היה מיום שנברא העולם, ומיום שחטא אדם, עד היום הזה לצאת מזוהמת היצר המורה על החמין.

(היכל הברכה)

בליל פסח יש הארה ושמחה אף בעשיה. וסגולת הנשמר מחמין בדרדוק.

בכל ליל פסח יש הארה ושמחה ויוג אף בעשיה, ואנו עושין זכר לליל ראשון של מצרים לאכול לחם עני, שהוא להורות שנעשה חיוג אף בעשיה במלכות, אות ד עם ו שלה דאשקי לה ורוי לה, אנפ"כ לא קיבלו במצרים אור ושפע של ו רק של ד מצת חסר וא"ו. ועל ידי ביעור חמין ושאר בכל דאיה ובכל ימצא ונשבת לגמרי החמין, ואנכי פניתי הכתי מע"ו, בכח זה אנתנו ממחרת ואת אות ד מלכות דמלכות דעשיה, בבשול ע"ו כרך גדול של רומי מתבטלין כל השרים, ונעשה שם יוג עם אות ו שלה, ועולה מדרגה לדרגה עד אצילות ליחוד אמת, ובכל שנה עולה איה בחינה משם עד שיבוא הזמן בלע המות לנצח, וזכות שמירות כל שבעה ממשוה חמין וביטול ע"ו אל זר, ונשתרת אות ד זאת מיראה פחותה של ע"ו.

ולזה הנשמר בכל אלה בדרדוק, ונצל בכל השנה ממרה שחורה ועצבות, ויהיה לו לב שמח חירות עולם, וניצל מן המקטרגים בראש השנה ודי בזה למשכילים.

(זהר חי אוצר החיים)

בן זומא הראה לשעתו מה שיהיה לעתיד

אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא זכר' (ברכות פ"א מ"ח).

היינו באמידה, לומר לחבירו ראה בעיניך התגלות אלהות ותדוש עלמות, שאין אורות ועולמות עליונים מתגלים, כי חושך הקליפות גורם, שאי אפשר 'שתאמר' באמידה ראה בעיניך 'יציאת מצרים', עד 'שדרשה בן זומא' והמשיך לשעתו ביטול הקליפות, והראה לכולם, אש מלהמות סבוכים, ואורות ועולמות עליונים, בהתגלות רב כמו שהיה לעתיד, כי בן זומא הוא אחד מיורדי המרכבה, והראה לשעתו מה שיהיה לעתיד בהתגלות רב לעיני כל ישראל והבן היטב.

(היכל הברכה)

ענין אכילת מצות ומרור ביהד

מצה הוא השכינה הקדושה כידוע, לזה כתיב שניהם מצות ומרור ביחד, להורות ולהודיע לישראל, שאפילו בגלות מצרים שמררו את חייהם, אפילו או היתה השכינה עמהם ג"כ במירות שלהם. אי"כ לפי זה לא היה ענין צורך הרעיא מהימנא ביה"ק, לומר 'מצת' חסר כתיב, ואם הוא אפילו מלא ג"כ היתה עמהם אלא ו' של מצות, כתבתי לעיל שהוא ו' ועירא יסוד צדיק של ו"א קדישין, לזה מצת חסר שהוא מרירות שלה ג"כ שלא היה לה או בכל ימי הגלות שום יחוד עם ה', ואנפ"כ היתה בכיכול עמהם בסוד בכל צרתם לו צד.

(דמשק אליעזר)

פסח נכלל בו תורה עבודה גמילות חסדים

וַיֵּאָפוּ אֶת הַבְּצֵק אֲשֶׁר הוּצִיאָה מִמִּצְרַיִם עֵגֶת מִצְוֹת וגו'. (שמות יב לט)

אפשר ליתן טעם למה נקרא מצות 'עגת'. כי 'עגת' ר"ת 'עבודה תורה גמילות חסדים. לרמוז שבפסח נכללו הגמילות עמודי"ם. פס"ח אתון פ"ה ס"ח, תורה שבעל פה. עבודה מר"ד מספר מר"ח, מסירות נפש לעבודת הש"י. מצ"ה גמילות חסדים, כמו שאמרים כל דכפין ייתי ויאכל.

(פרי חיים)

פסח מרמז שהשפע בא מהצדיק

פסח ידוע מספרי קבלה שהוא אתון פ"ה ס"ח. ובפסח נדון על התבואה (ראש השנה פ"א מ"א) מוונות. וס"ח גמטריא חיים". ופ"ה מוונות אל הפה, מאן דהיב חי ייב מוונתי (עניתי ח). ומרמוז לנו כי המוונות הולך השפע על ידי הפה של הצדיק, כי צדיק חי אקרי (זהר ח"א קפר). וזה פה"ס כידוע. ופס"ח מספר קמ"ח, לרמוז כי בפסח נדון על התבואה, אם אין קמח אין תורה, קודם פסח ואחר כך חג השבעות מתן תורתנו הקדושה, יציאת מצרים ואחר כך קבלת התורה, פה"ס"ח בתורה הקדושה נעשה ונשבע והבן.

(פרי חיים)

בפסח נידונים על התבואה

איאת במסכת ראש השנה (פ"א מ"א), בארבעה פרקים העולם נדון, בפסח על התבואה. לכאורה קשה למה דוקא בפסח נידונים על התבואה, הרי כל החיות שבאדם הוא על הלחם שאי אפשר בלעדיו, וא"כ היה צריך לנדון בראש השנה. אלא אפשר לומר כי זה ידוע (ויקרא ח"א רכז) שבחמין יש לו היצר הרע חלק, כי הוא תופח ונעשה עיסה גדולה מאוד באיכות וכמות שהוא בחינת נאווה, מפני שיש בו חלק היצר הרע. אבל במצה אין לו שום חלק, לית מגרמיה כלום בבחינת ענין, שאין בו כלום רק קמח ומים שאין בו אפילו מלח. וזה ידוע שיש הרבה פעמים מלחמת כבידה בשמים בענין פרנסה וכדומה, שהם לא רוצים להסכים שיהיה פרנסה לישראל, כמו שפירש ג"כ הגר"ק בעל בני יששכר ויע"א, 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' (שמות יד ט) שאנו אעשה מלחמות עם היצר הרע שלא רוצה שאתן לכם השפעות טובות, אבל אתם 'תחרישון' צריכים ללמוד תורה ולעשות מצוות, כדי שלא יהיה לו כוח ויניקה מהשפעות שלכם. ולכן בפסח שאין לו חלק במצה כנ"ל, וגם הרי אסור אפילו במשנהו, מפני זה הוא הזמן הטוב ביותר לידון על התבואה, שיהיה לבני ישראל השפעות טובות ולא יהיה לו חלק בה.

(מעשה שלום בא)

מעשה אבות על פסח

לא ראיתי צורתו איזה רגעים

שמעתי כמה פעמים מכ"ק אמור"ר הרה"ק רבי אברהם מרדכי מואלשיץ זלה"ה, שאמר שיוכל לומר זאת אפילו לפני בי"ד של מעלה, שפעם אחת כשהיה אצל זקני הגה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרנא ז"ע, בליל א' דפסח, כאשר אמר אא"ז את הברכה על אכילת מצה, לא ראיתי צורתו איזה רגעים, כי היתה הברכה בהתפשטות הגשמות לגמרי.

(כתבי שם)

אכילת קרבן פסח

שמעתי מפי איש נאמן שסיפר שפעם אחת, הגיע סוחר מפולין שהיה יהודי ורא שמים ותלמיד חכם, לגליציא עקב מסחרו שהיה לו שם, והתעכב שם עד לפני חג הפסח, והנה רואה שהפסח קרב ובא, ולא יוכל לחזור לביתו לחג הפסח, התחיל לדאוג ולחשוב איפה ימצא מקום לעשות את חג הפסח בתכלית הכשרות כמו שהיה רגיל בן בביתו, והסוחר הזה נזכר שקרוב לכאן בעיר קאמרנא שוכן הצדיק הגה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרנא ז"ע, ובדאי שם ימצא הכול בתכלית הכשרות, מיד לקח כל חפציו והתחיל לנסוע לקאמרנא, כשהתחיל לנסוע להעיר קאמרנא החל להרגיש שלא בטוב, וכל מה שקרב יותר להעיר נעשה יותר חולה, וכשנכנס להעיר קאמרנא עצמה נעשה כבר חולה מסוכן, מיד שלח שליחים להוכיח את עצמו לרבינו, אמר להם רבינו יודע אני שארבע פרסאות מעיר קאמרנא יושב הס"מ בעצמו ורוחה את כל אנשים שרוצים לבוא אצלי, אבל בגלל שהאיש כבר נמצא כאן ברשותי, אז יהיה לו בודאי רפואה שלימה וכן היה.

ואח"כ בא הסוחר לרבינו, ושאל אותו רבינו מאיפה אתה, אמר לו שהוא מפולין ועקב מסחרו נשאר כאן, ורוצה אני לשהות בפסח כאן אצל רבינו, אמר לו רבינו שאצלי בפסח אף אחד לא אוכל רק אשתי ונער קטן, {וכן שמעתי מוקני מהרה"ק מקאמרנא ז"ע שרבו בליל הסדר ערך הסדר על מימה של עשרה מצעות ביחידות ורק נער קטן שימש אותו}. אמר האיש שאני סומך על אף אחד על הכשרות בפסח רק אצל רבינו, אמר לו רבינו שילך אצל הרב דפה, ונ"כ לא הסכים על זה, עד שרבינו הסכים שיבוא אצלו, אבל בתנאי שייתן לו תקיעת כף, שמה שרואה אצלו לא יספר לאף אחד, וכך עשה.

ואחר זמן רב שרבינו כבר לא היה בחיים ישבו חסידים בפולין וסיפרו שהצדיקים בליל פסח הולכים להקריב קרבן פסח כירושלים ואוכלים שם הקרבן פסח, ודיברו ביניהם שזה לא שייך בזמננו. חשב אותו חסיד הסוחר היות זה זמן רב מהתקיעת כף הג"ל, וגם רבינו לא נמצא כבר בחיים סיפר להם מה שראה.

שבליל הסדר אמר רבינו דברי ההגדה בהתלהבות גדולה מאוד, ובאמצע הגדה ראה שרבינו נעלם וכיסאו ריק רק שמע קול דברים דברי ההגדה שאמר רבינו ותמונת רבינו לא ראה זולת קול, ואח"כ חזר לראות את רבינו, אמר להם הסוחר כנראה בזה הזמן אכל רבינו את הקרבן פסח.

(מפי כ"ק אדמו"ר שלי"מ א')

לימוד מסכת פסחים

פעם בליל הסדר כשהיה רבינו הרה"ק רבי חיים יעקב מקאמרנא ז"ע, בעת חולשתו שהיה לו בכל זמן החורף, מכל מקום היה יושב ועורך את הסדר בקול רם כהרגלו, שאלו את רבינו, מהיכן יש לו הכוחות לערוך את הסדר כרגיל. ענה רבינו: החורף היה לי קשה מאוד בבריאות, אך עם כל זה החלטתי לקחת על עצמי לגמור את מסכת פסחים עם כל התוס' והמהרש"א לפסח, וכו"ה עשיתי זאת, וזה נתן לי את הכוח לערוך את הסדר בכזה פאר והדר, כאילו הנני בריא וחזק.

(הקדמת פרי חיים)

סמיכת רבינו יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ע

רבינו רבי יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ע מספר בכמה מקומות על היותו אצל החוזה מלובלין, וסדר ה'סמיכה' שנסמך מהחוזה מלובלין, וזה לשונו בהקדמה לפירוש 'היכל הברכה' ובליל שני, אחר הסדר אמר החוזה מלובלין ז"ע ברוח קדשו: למי אתן הודו, ואמר: לקרוב שלי. ולקחו אותי והעמידני לפניו. ואחר כך החזיר ולא נתן והחזירו אותי למקומי. ואחר כך אמר: למי אתן, לקרוב שלי, והעמידני לפניו. ואחר כך אמר בפעם השלישית, ברעדה וברתת, כדרכו: אמר אתן לקרוב שלי. והעמידני לפניו והרכין עצמו עלי, ונתן את ידיו עלי והושיט לי הורו. עכ"ל. דרכו של החוזה היתה לתת את הורו על בליל פסח לאחד מגדולי תלמידיו, וזה היה נחשב כסמן להיותו מוסמכן בסמיכה ובכה ממון הריב"ש טוב. וכשנתנה הורו לרבינו היה זה לפלא בעיני הצדיקים שישבו שם בלילה ההוא.

עלילת דם

סיפר לי מורי חמי הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינמשוב ז"ע, כי בעת נסיעתו יותר משתי שנים לשימוש צדיקים, היה גם אצל נכד מרן אלקי הבעש"ט, והוא הרב בעל גזל מחנה אפרים. ופעם אמר לו: בוא ואספר לך דבר חכמה מוקני, והוא: בעיר מעיזבו היה עשיר מופלג, והיה חולק על זקני הבעש"ט, כדרך הפתאים בני הכסילים, שחולקין על הצדיקים.

פעם אחת, בליל פסח, אירע לו סיבה רעה רחמנא ליצלו, שלקחו הערלים פגר אחד, והניחו אותו בחצר בית העשיר הנ"ל, להמציא עליו עלילות שוא, שהוא הרג אותו לצורך הפסח, כמו שהוא דרך הרשעים הערלים בימים הקדמונים וגם בזמננו. והיה דרך הרשעים האלה, להושיב שומרים מעת שהניחו אותו, לראות לבל ילך שום אדם מהבית הזה ומשא על כתפיו, ואחר כך היו נופלים על אנשי הבית ועל שאר היהודים, והרגו והמסו על לא חמס בכפיהם וראה ה' בעיני ישראל וירחם.

ויהי כאשר הלכה אשת הנגיד הנ"ל לחצרה, מצאה הפגר הנ"ל, ומרוב הצער והפחד נתעלפה, עד שברוב עמל ויגיעה השיבו את נפשה, וזעקה ובכתה והכתה על ראשה, וסיפרה לבעלה מהעלילה שיש להם מהפחזים הרשעים, שהניחו פגר אחד בחצרה, ובדאי יבואו מיד, ויפלו עליהם לענותם ביסורים קשים ומרים, ולהמיתם על חנם כדרכם.

ומרוב הצער והפחד שהיה להם אמרה לבעלה, שילך על הצדיק וישוע לנו. אמר לה: אך אלך, ואני חולק עליו, אמרה לו: לך אליו, כי הוא צדיק, ולא יקום ולא יגור. והלך אל מרן אדוני אבי זקני בבכיה רבה, וסיפר לו כל המעשה, שהוא בסכנה גדולה.

ואמר לי אדוני אבי זקני: אפרים, נכדי חביבי, קח את המטה, ולך עם האיש הזה אל ביתו, ואמור אל הפגר, שאדוני אבי זקני שלח אותי אליך, שתעמוד תיכף ומיד, ותלך עמי. והלכתי עמו, ואמרתי אל הפגר כנ"ל. ומיד עמד הפגר על רגליו, והלך עם המטה בידו עמי אל אדוני אבי זקני, והושיב אותו אדוני אבי זקני על מטת הסיכו.

ואחר כך נפלו הפחזים על בית הנגיד, ולא מצאו מאומה, ומחמת שהיה מרן אלקי מפורסם גם בין הערלים לאיש מופת, נגמר כיניהם שילכו לחפש גם בבית אדוני אבי זקני, ולקח אדוני אבי זקני את הכובע מאחורי ברוך שיחיה, שהיה בעת ההיא עוד קטן בשנים, והניח אותו על ראש הפגר, ונתן בידו ה'גדה', ואמר לו: 'ברים', והתחיל להתנועע אנה ואנה, ולצעוק בקול גדול מתוך ה'גדה', אך בלי חיתוך דברים.

וכשכאו הפחזים, ויבקשו ויחפשו בכל הבית, ולא מצאו את הפגר, כי לא הכירו אותו, כי עשה תנועות גדולות בקולות גדולים כדרך החי. והלכו הערלים לדרכם. ואחר כך שלח אדוני אבי זקני להנגיד הנ"ל לאמור: קח את הפגר וקבור אותו, וכן עשה. עד כאן שמע אדוני מורי חמי ז"ל מהצדיק הנ"ל, נכד בעש"ט ז"ל, והוא בעצמו היה בעל המעשה.

(מעשה השם)

זהירותו של מנהג

מנהגו של רבינו רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרנא ז"ע היה שלא לשתות בפסח שליוואוויץ של פסח, ולעת זקנתו באו חסידים שלו הסמוכים לכאראון אחר פורים, וסיפרו לו איך שבכערוזאן עושים שליוואוויץ בהכשר גדול, בהשגחת הרה"צ ר' פייבוש שלי"מ א' אברק"ק דשם. ושאלו אותו, אם ישנה מזה השליוואוויץ, ישלחו לו לכבוד י"ט. והשיב להם, הגם שלא שתה עד תעה, אולם בימים האלו צריך אותו לשתות, באופן כשהרה"ק ר' פייבוש ז"ל בעצמו יכתוב לו שהוא תחת השגחתו, אזי ישנה. ואחר איזה ימים, בא מכתב ארוך מהרה"ק הנ"ל, שהשליוואוויץ הוא תחת השגחתו, ונעשה באופן היותר מועיל בלי שום חשש ופיקוק ח"ו, והוא 'שכר' על חג הפסח אפילו למהדרין מן המהדרין. וכאשר קרא את המכתב, השיב להם שהוא רוצה שליוואוויץ 'כשר' לשתות, אבל לא 'שכר'. ואחר שבוע אחת, יצא הרה"ק הנ"ל בקולות וברקים, על כל המכתבי עתים, שידעו שהשליוואוויץ הנעשה תחת השגחתו, זיפו אותו האומנים, והוא חמץ ר"ל.

(כתבי שם)

גילוי אליהו בכל יום

פעם אחת בילדותו היה רבינו רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרנא ז"ע בעיר טארקע, והלך לביהמ"ד להתפלל, ואחר התפלה ראה שאברך אחד כעס על עצמו. ואמר לו רבינו: קבלה מרבתינו, שכל הכועס על עצמו, אין לו ארבעים יום גילוי אליהו. וכשהלך לביתו, ראה שזה האברך צריך לרחמים גדולים, ושלה לקרוא אותו, ואמר לו: הוי יודע שאם לא יהיה לכל בר ישראל גילוי אליהו בכל יום, לא יכול להיות ח"ו, כי אליהו הוא היות כל ישראל, וכיורך אותו וחי אח"כ מ"ו שנים. וסיום המעשה אי אפשר להעלות על הכתב, מטעם הכמוס עמדי.

(כתבי שם)

דינים ומנהגים

שבת הגדול

בשבת הגדול לא אומרים עבדים היינו.
בשבת הגדול מפמיצים תמיד וערבה.

ערב פסח

בבין השמשות אור ליי"ד שואבים מים מתוך הנהר בכלי קמץ, ושופכים לתוך כלי גדול, ומונה במספר א' ב' ג' וכו'.
לבדיקת חמץ חובש רבינו את ה'ספוריק' מפרוות 'סובל' שהיה חובש ביומא דפגרא ר"ח הנוכה וכדו'.
לפני בדיקת חמץ היתה הרבנית שמה עשרה פתיתי חמץ במקומות שונים עמופים בנייר.
הרבי מוכר בעצמו את החמץ לנוי.
מחמירים שלא למכור חמץ גמור.
בערב פסח שורף רבינו בעצמו את החמץ.
רבינו אופה את המצות בערב פסח כשהוא חבוש ב'שטריימל', ואומר הלל בלי ברכה רק פעם אחת ולא יותר.

ליל הסדר

ביום טוב של פסח צריך לזוהר מאד ממשוהו חמץ, ויין כשר.
(הקדמת אור עיניים ח"ב כא)
לפני הקידוש אומרים 'קדש' ולפני הרחיצה אומרים 'ורחץ' וכן בכל הסדר.
(מנהגי קאמרנא)
בפסח צריכין לברך על הגפן על כוס קידוש, כי שוהין בהגדה יותר משעה, וכן כל כיוצא בזה.
(מעשה אורג ברכות מ"ו)
ברכו ברכה ראשונה על כל כוס מד' כוסות, וברכה אחרונה אמרו אחרי כוס ראשון וד'.
מעיקר הדין בכוס קידוש וכן ארבע כוסות של פסח, אם אין לו אלא כוס גדול ואין לו אלא רביעית יין, יכול לברך ולקדש ולהבריל ולקיים מצות ארבע כוסות, אעפ"י שהכוס מחזיק מאה לוגין, אם יש בו רביעית יין מותר לכתחלה לברך ולקדש עליו.
(שוה"ט קפג ג)

עיין בשו"ע סימן תעב סעיף ט.

כרפס חייב לאכול כזית וליטול ידיו, ולברך בורא נפשות על הכרפס.
(שוה"ט קנח טו)

ברכ"ט סק"ד בשם הרשב"ץ

לכרפס לקח צנונית ולא תפוח אדמה.

דעת רבינו בשוה"ט סי' רד סק"ב דעל תפוחא מברכין שהכל, וכ"כ באוצה"ח וילך דף קפח ע"ב. איתא בירושלמי שבעית (פ"ט ה"א) מהו כרפס שבנהרות רבי יוסי רבי יודא אמר פיטרוסלנין, ופירש רבינו במעשה אורג, וסתם כרפס נקרא 'סעלר' ומצוי הוא.

בסדר השתמשו רק בכוסות קריסטאל ולא של כסף או מתכת.

(מנהגי קאמרנא)

עיין מעטו בליקוטי דיבורים מב"ק אדמו"ר שליט"א.

לאכילת מרור לקחו חסא ולכורך תמכא (שקורין 'חריין') מפוררת.

(מנהגי קאמרנא)

בעשר מכות ובסימנים שפכו מהכוס ולא טבלו באצבע מהכוס ושפכו.

(מנהגי קאמרנא)

כ"כ בפע"ח שער חג המצות פ"ו, בהגהת הצמח בשם המהר"ח.

מדקדקים לאכול את האפיקומן לפני הצות בב' הלילות.

(מנהגי קאמרנא)

עיין בשוה"ט סימן רלה ס"ד.

מיד אחרי חתימת ישתבח שתו כוס רביעי.

(מנהגי קאמרנא)

כ"כ המנ"א סימן תפ סק"ב בשם הב"ח ורש"ל.

מוזגים קצת מכוס של אליהו הנביא לתוך כוס הד' באמצע השתיה.

(מנהגי קאמרנא)

דיני ומנהגי חג הפסח

פזמונים שלאחר ההגדה לא היו אומרים כלל רק היו שרים חמל סידור פסח והיו יוצאים בריקוד.
(מנהגי קאמרנא)

חג הפסח

ביום ראשון של פסח במוסף או הוא עת רצון לקבל תשובתו בכל לבו ונפשו, לזה צריך לזוהר מאד או בתפלת מוסף.

(הקדמת אור עיניים ח"ב כא)

בימי חג הפסח שרים לפני חזרת הש"ץ דשחרית את הפיוט ברח דודי.

(מנהגי קאמרנא)

לפני תפילת מוסף מכריזים משיב הרוח ומוריד המל.

עיין בשוה"ט סימן קיד ס"ב

בחזרת הש"ץ אחרי מלך עוזר ומושיע ומגן אמר בדעתו אביעה חידות וכו' עד נקוקי סעיפים, ואח"כ התחיל אלהינו ואלוהי אבותינו טל תן לרצות ארצך וכו'.

(מנהגי קאמרנא)

בכל יו"ט שרו יה אלי וגואלי, חוץ מיו"ט שאומרים הוכרת נשמות.

(מנהגי קאמרנא)

בשבת חוה"מ פסח קורא כל אחד בפני עצמו מהחומש שיר השירים, לפני הוצאת ס"ת.

(מנהגי קאמרנא)

חול המועד

אסור להניח תפילין בחוה"מ, והמניח אותם חייב שתי מיתות לשמים, כמבואר בווהר וברכנו מנחם עזריה. וכל מי שיש בידו למחות צריך למחות בשלום ובהשקט ובאהבה.

(שוה"ט לא א)

בחוה"מ בתפלת ערבית התחילו מברכו ולא אמרו והוא רחום.

(מנהגי קאמרנא)

ספירת העומר

וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' מדיני המצוה למימני יומי ושבעתי בכל לילה שיהיו תמימות, וכל לילה חלק מצוה בפני עצמו ואם שכח ולא מנה בלילה מונה ביום בברכה ואם גם ביום שכת, מונה בשאר לילות עם כל ישראל בברכה, כך הוא דעת כל הראשונים ואין ביד פוסק אחד להכריע נגד רוב בנין ורוב מנין. וכך הונהג אאמו"ר זצ"ל וכל הצדיקים כך הלכה פסוקה בלי גימגום, שאם שכח לספור יום אחד, סופר בשאר לילות בברכה, שאם אתה אומר לו שלא יברך, גם הוא אינו סופר בכוונה והוא על הגם, שכך הלכה פסוקה בכל הראשונים ונהוג בכל מקום ובכל זמן בזכרים.

(אוצר החיים אמוד מצוה שג, שוה"ט סי' ו סק"ד)

בליל שני של פסח ספרו ספירת העומר בבית המדרש לפני אמירת עלינו לשבח ולא אמרו קדיש אלא אחרי עלינו לשבח.

(מנהגי קאמרנא)

בימי הספירה אע"פ שעבר אחר לפני התיבה היה הרבי סופר ספה"ע.

(מנהגי קאמרנא)

לפני לשם יחוד היה אומר 'הריני סופר ספירת העומר' אחרי המלים 'מנחה חדשה לה' הוסיף שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות.

(מנהגי קאמרנא)

ב'שלחן' ביום ב' של פסח שרו נוסף על היוצרות גם 'כמה מעלות טובות' 'מומור שיר חנוכת הבית' ו'שושנת יעקב'.

(מנהגי קאמרנא)

שביעי של פסח

בשביעי של פסח שרים לפני חזרת הש"ץ דשחרית את הפיוט יום ליבשה.

(מנהגי קאמרנא)

בשביעי של פסח אחרי ברכת מחיה המתים אמרו ימלך ד' לעולם אלוהיך ציון לדור ודור הללויה ואתה קדוש יושב תהלות ישראל אל נא. והיוצרות של השירה מ'ובכן וישע ה' ביום ההוא' עד 'ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה קדוש ישראל ומושיע, נקדישך' וכו'.

(מנהגי קאמרנא)

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב. לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ע

דין הזכרת הרוח וגשם וטל

שוה"ט סימן קיד ס"א

בשמיני עצרת כשעומדין הצבור להתפלל עם השליח ציבור, מזכירין הגשם אף שלא הכריז השמש. וביר"ט הראשון של פסח, לא יזכירו גשם בתפלת מוסף אף אשכנזים, אף שאין מכריזין, ובלבד שיעמדו בתפלה עם השליח ציבור ביחד. ואם הזכירו האשכנזים גשם בתפלת מוסף, לא יצאו ידי תפלתן. ומן הראוי לאשכנזים שיזכירו בתפלת מוסף של לחש טל אף שאין מנהגם להזכיר כל השנה. ולדעת רבינו רמ"א צריך להכריז השמש קודם תפלת מוסף, ומן הראוי שיכריז בין אשכנזים מוריד הטל ויזכירו, שהרי גם החזן מזכיר טל בתפלה זאת. ואם הזכירו גשם גם לרמ"א לא יצאו, אלא יזכירו בתפלה זאת טל ולא גשם, והקהל מזכירין טל, ואין פוסקין מלהזכיר כלל עד מנחה:

זר זהב

פסח אסור להזכיר גשם יחיד המתפלל אפילו התפלל קודם הש"צ, ומכל שכן כשעומדין בתפלה עם השליח צבור שאסור להזכיר גשם, ואם הזכירו גשם יחזרו התפלה, כי לא יצאו ידי תפלתן וזה פשוט וברור. ומסיק בירושלמי 'ודא דאת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח צבור בגשם'.

ומעתה שני הטעמים אמת, דהא שאינו מזכיר מבערב טל הטעם דלית כל עלמא תמן ויהיו מעורבים, אבל בגשם אין צריך לזה הטעם אלא דאסור להזכיר קודם שליח צבור ובערבית אין שם שליח צבור, ועל שחרית טעם אחד לשניהם דאם יזכירו בשחרית בחזרה דאז ישמעו יסברו שגם בערב הזכירו ויחזרו תפלתן על חנם וגם יחזרו תפלת שחרית על חנם אף שיודע דלא הזכיר בערב על כל פנים הוא לא הזכיר בשחרית שכבר חייב להזכיר שהרי שליח צבור מזכיר ולכל שחרית טעם אחד לכל הדיעות.

ואחר כך מסיק 'קמון לצלותא כמו שהזכיר שליח צבור', פירוש דלא תימא שלא יזכיר היחיד בלחש במוסף עד שיזכיר שליח צבור בקול רם, אלא כיון שעמדו להתפלל ביחד עם השליח צבור מזכירין ביחד בתפלתן, ואין צריכין הכרזה ולא שום דבר, וזהו כוונת מרן בש"ע (סעיף ב) אסור להזכיר הגשם עד שיכריז השליח צבור, דהיינו שיתפלל תפלת הכרזה מה שאין כן במעריב אין שם הכרזה לשליח צבור, ובתפלת מוסף של טל אם היחיד הזכיר גשם אין תפלתו תפלה כדעת מרן, אף שאנחנו בני אשכנזים מרן רמ"א הוא רבן שכבה"ג אעפ"כ פשטות הירושלמי הוא כדעת מרן הב"י, ולכן יכריזו מוריד הטל ויתפלל ויזכירו טל בתפלת מוסף גם בני אשכנזים, דאם יזכירו גשם לא יצאו ידי תפלתן באין פנים ובאין אופן ויחזרו ויתפללו, והקהל מכריזין טל ואין פוסקין מלהזכיר לגמרי עד מנחה וכן נוהגין, ובאמת אף בני אשכנזים אם לא יכריז השמש טל אסור להם להזכיר גשם כיון דקמון לצלותא, ובאמת אפילו יחיד שהקדים תפלתו מזכיר טל ולא גשם וזה ברור על פי דרך אמת, ואתם אחיי קבלו האמת מן העני הנדכה הזה שאמרו ואל תעוררו עלי כי האמת אהוב יותר מן הכל:

בירושלמי (תענית פ"א ה"א) 'ויזכיר מבערב' בתפילת ערבית יזכיר גשם, ומשני 'לית כל עלמא תמן', שאין כל העם מצויים בבית הכנסת וישכחו מלהזכיר נמצא זה מזכיר וזה אינו מזכיר, וזה לא שייך אלא בליל פסח, עיין מחצית השקל (סק"ב), ומקשה 'ויזכיר מבשחרית אף הוא סבור שמא הזכירו מבערב והוא הוה מזכיר מכיון דהוא חמיא להון דלא מדכרין בקדמיתא ומדכרין באחריתא אף הוא יודע שלא הזכירו מבערב', ואם הוא הזכירו יחזור ויתפלל שהזכיר גשם שלא בזמנו ויתפלל לתשלומין, 'אמר רבי חייה בן מריין הכין הוה ר' יונה אביך הוי בה', בהיות דאביי ורבא במשנה זאת, אבל 'רבי חגיי בשם רבי פדת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור', ובזה מתרץ למה אינו מזכיר מבערב שאסור להזכיר קודם ש"צ, ובערבית אין ש"צ יורד לפני התיבה ותפלת לחש שלו חשיב תפלת יחיד וא"א להזכיר קודם ש"צ תפלת רבים. ועל שחרית אין צריך לתרץ שכבר תירץ לעיל שיסבור שכבר הזכירו מבערב כמבואר הפירוש בפוסקים או כמו שפירשתי.

'ורבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי' מקשה 'בשליח ציבור הדבר תלוי' בתמיה והרי בתפלת מוסף מזכירין בתפלת לחש שהוא תפלת יחידים כתפלת ערבית, אלמא אין הדבר תלוי בש"צ אם כן יזכירו מבערב, אלא על כרחך הטעם כמו שהווי בה ר' יונה אבוב דר' מנא. 'אמר רבי מנא קומי רבי חגיי מה ופליג', פירוש ששאל אם פליג ריב"ל וסובר שאין הדבר תלוי כלל בש"צ ויחיד שמקדים תפלתו לתפלת צבור יכול להזכיר גשם ואין צריך להמתין שיזכיר ש"צ, ומה שאינו מזכיר בערב ובשחרית הטעם כדהוי בה רב מנא, 'אמר ליה' ר' חגיי 'לא', שריב"ל לא פליג כלל, 'דאת אמר בשליח ציבור הדבר תלוי' בתמיה משמע 'יחיד אם רוצה להזכיר מזכיר' קודם ש"צ 'בטל', דבטל ביר"ט ראשון של פסח יכול היחיד להקדים תפלתו ולהזכיר בתפלת מוסף טל אף שלא הזכירו הש"צ.

ולפי זה מה שכתבתי דאשכנזים יעמדו עם הש"צ ביחד אין צריך כלל כלל, אלא ביר"ט ראשון של

רבינו יוסף בן ר' אפרים קארו זצוק"ל, בעל הבית יוסף והשלחן ערוך י"ג ניסן של"ה

תולדותיו

מרן הגאון הקדוש רבי יוסף קארו זצוק"ל בעל הבית יוסף השולחן ערוך, נולד בשנת רמ"ח לאביו הג"ר אפרים בן הג"ר יוסף בן רבינו הגאון אפרים קארו הזקן בטולידה שספרד, בשנת מזר"ה בעת שהיה הגירוש הגדול מספרד, נדד רבינו אפרים הזקן עם בנו

ר' יוסף ונכדו ר' אפרים ובן נכדו מרן הבי"מ מספרד לפורטוגאל, ואז היה מרן הבי"מ כבן ד' שנים, אך בשנת רנ"ו לפ"ק נתגרשו היהודים אשר באו ממדינות זרות מליסאבאן שבפורטוגאל, ובשנת רנ"ח גורשו היהודים כליל מן הארץ, ומרן הבי"מ היה בן ח' שנים כשנתגרש עם בית אביו ר' אפרים מליסאבאן ובאו לקושטיאל, ושם מת אביו הגאון ר' אפרים אשר בנו מרן למד ונתגדל אצלו בימי נעוריו, (מרן מזכיר אביו מהר"ר אפרים בא"ח סי' צ"ז בבי"ו וסי' תרנ"א ובי"ד סי' ס"ב). עוד בימי נעוריו היה מרן הבי"מ מלא וגדוש בשי"ס ופוסקים ראשונים בפרט ובשם היד החזקה של הרמב"ם הי' שעשועו תמיד והי' ספר היד החזקה של הרמב"ם שגור על פיו.

נישואיו

מרן הבי"מ לקח לו לאשה את בת רבי חיים אלבלג, ובא"ה סי' שמ"ג מזכירו בשם מורי חמי הרב חיים ו' אלבלג, שהיה מגולי ספרד, אך אשתו הראשונה מתה עליו אחר שנים אחדים, ובשנת רע"ו לקח לו אשה פעם שניה את בת ר' יצחק בן רבינו אברהם סבע, ובסימן תכ"ה מזכיר את חמיו הרב יצחק סבע בעל צרור המור עה"ת וצרור הכסף על הלכות פסוקות, ואז עבר מרן הבי"מ לגור בעיר אדרינפאל והיה מפורסם בין גאוני וחכמי הדור, וכבן שלשים שנה זכה לכינוי הכבוד "מרן" שאפילו זקני גאוני זמנו קראו לו בתואר הכבוד הזה. וכתב עליו הגאון ר' שמואל יודא בן המהר"ם פאדובא שבלי גוזמא שמן הרמב"ם והרמב"ן לא נמצא כמוהו בישראל, כשמתה אשתו לקח לאשה את בת ר' זכריה בר' שלמה זעבליש אשכנזי ז"ל,

חיבוריו

בית יוסף - בן ל"ד שנה הי' מרן הבי"מ בשנת רפ"ב כשהתחיל לחבר ספרו הגדול בית יוסף על הטורים, בו הביא את כל מקורות מהשי"ס והראשונים מבטן מי יצא כל דברי בעל הטורים, ויגע בו למעלה מעשרים שנה. וע"ז הספר הוציא לאור הגהות בשם **בדק הבית**.

שלחן ערוך - מרן הבי"מ הוציא לאור את ספרו שלחן ערוך, אשר כל בית ישראל נשען עליו, וכמו שכותב בהקדמתו שיהיה כל דברי התורה כשלחן ערוך לפני האדם. ומסופר שבאותו הדור היו שלשה רבנים שהיו ראויים לחבר כספר השלחן ערוך, (שלשתם נקראו בשם יוסף), והמה ר' יוסף טיאטצק הר"י יוסף

פעם אחת (פרשת מקץ) היה רבינו דודי **מזידיטשויב** ישן בלילה, וראה בחלום שנכנס להיכל של רבינו **הבית יוסף** זלה"ה, וראה שם שיושבים הרבה תלמידי חכמים במתיבתא זו אצל רבינו בית יוסף, וכמה מגדולי חכמים שהכיר אותם מזה העולם, וכמה מהם אשר לא נודעו אותם, ובתוכם היה יושב גם אדוני אבי זקני הגאון הקדוש מו"ה אלכסנדר זלה"ה, ומיד כשבא רבינו זלה"ה למתיבתא זאת, עמד רבינו בית יוסף מהכסא ואמר ברוך הבא ר' הערשילי זידיטשויווער, וביקש מרן הבית יוסף מרבינו דודי שיאמר לו איזה דבר תורה. והשיב לו רבינו דודי כאן יושבים גדולי תלמידי חכמים, שעוסקים בנגלות התורה, ואני כל עסקי בסודות התורה, אעפ"כ אומר לכם איזה חידוש אחר מנגלות התורה שראיתי בפרשה זו, בפרשתן כתיב וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים (בראשית מז יד), ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים ק"ט.) כל הכסף והזהב שנמצא בעולם לקט יוסף והביאו למצרים, עד שלא היה להם ליתן ליוסף אלא הצלמים העבודה זרה שלהם שהיו של כסף וזהב עבור אכילתם, ואם תאמר איך הותר ליוסף לקחת מהם עבודה זרה שלהם, כיון שאסור ליהנות מעבודה זרה, לזה השיב הכתוב בשבר אשר הם שוברים, היינו לשון שבירה וכתיתה מכמו שהיה, וכן הלכה שכשהגוי מבטל בעצמו עבודה זרה שלו מכל וכל אז מותר לישראל ליהנות ממנו ע"כ. והשיב רבינו הבית יוסף לרבינו דודי מזידיטשויב טוב דיברתם וחידישתם בתורה הקדושה. אחיכם ר' **סענדער מקאמרנא** היושב בכאן ביקש ממני לאמר לכם, שיש לו בן קטן בעולם העשייה ואין מי שישגיח עליו ללמדו תורה וביקש הוא מכס, שתשגיחו עליו ללמוד עמו בתורה הקדושה, מיד השיב לו רבינו דודי הן אני אקבל עליו ללמוד עמו, מיד נתעורר רבינו דודי משנתו ונבהל ממראה החלום. (ואכן מאז נהיה רבינו איש האלקים **המהר"א מקאמרנא** זצוק"ל כבן ביתו וכבן יחידו של דודו הנ"ל)

(הקדמת רבינו אליעזר צבי מקאמרנא על זהר חי למהר"א ז"ע)

בן לב ומרן הבי"מ, ומן השמים הסכימו שמרן ז"ל יהיה המחבר מפני גודל ענותנותו שהי' עניו ממש מכל האדם אשר על פני האדמה, וראה גודל ענותנותו שאחר שמרן הבי"מ העמיד פסקיו על פי שלשה עמודי עולם מבני ספרד, והם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש, ורבינו הרמ"א פרש מפתו על השלחן ערוך לחלוק עליו לבאר כל מהגוי אשכנז, אעפ"כ קנה הבי"מ ספר תורה של הרמ"א במאה אדומים.

והמהריב"ל שהיה מתחלה מתנגד לספר ב"י וש"י, וגור על תלמידיו שלא ילמדו מהם שממעט את הבקיאות, ולבסוף חזר בו ואמר שמין השמים רוצים שיתפשט ספרי ב"י וש"י בעולם.

כסף משנה - והוא ביאור על ספר יד החזקה להרמב"ם, שחיבב אותו מאוד עד שידע זאת אפילו בע"פ כנ"ל.

מגיד מישרים - והוא ספר ע"פ קבלה עה"ת ממה שהמגיד גילה לו מן השמים, ושם איתא הסיפור הידוע שנגלה אליו המגיד בליל שבועות.

שו"ת **אבקת רוכל ודרשות מר"ן**, וכן ספר על רש"י והרמב"ן על התורה, וכן פ"י על המשניות.

בעיה"ק צפת

בשנת רצ"ו בחדש אלול בא רבינו הבי"מ לעיר צפת, ומצא שם את רבו המהר"י ברב שלמד אצלו בליסאבאן, והוא היה אז אב"ד עיה"ק צפת, ורבו שמח לקראת תלמידו הגדול והחזיקו בעשיית ספריו, ונתמנה מרן הבי"מ לאחד מחברי בדי"צ של המהר"י ברב, וסמכו אז רבו הגדול אשר ידוע שרבו חידש הסמיכה גם נתן לו הכח לסמוך אחרים. וכמו"כ היה מרן הבי"מ בדידות נפלא עם מחותנו מרן האר"י זצוק"ל והשתעשעו ביניהם בדברי תורה, ומסופר שפעם אחת כאשר התפללו ביחד בבית המדרש והאריך בעל הבי"מ בתפילתו, ואמר מרן האר"י לבי"מ בסוד בענין זיעת חמור אם הוא מחמיץ, ומיד גמר הבי"מ את תפילתו, ואחר התפילה סיפר הבי"מ שראה מחלון איך שאורחת חמורים עוברת ועליהם שקי קמח זועה נוספת מעליהם וחשב מה הוא הדין אם הוא מחמיץ או לא, וכל זה ראה מרן האר"י ברוח קדשו. ובצפת נעשה מרן הבי"מ רבן של ישראל, והחזיק ישיבה גדולה אשר גאונים וקדושים עמודי העולם למדו בישיבתו, ומגדולי תלמידיו היו הקדוש ר' משה קורדיבירו, מהר"ם גאלאנט, ומהר"ם אלשיך, ור' יהודא גאליקי, ובי' בניו של מרן הבי"מ, הגאון ר' שלמה, הגאון ר' יהודא קארו, ואף המקובל אלקי רבי שלמה אלקבץ בעל הזמר לכה דודי, והרמ"ע מפאנו, אף שלא היו תלמידו מ"מ שתנו דבריו והי' אהבה עזה ביניהם לבין מרן ז"ל.

הסתלקותו

מרן הבית יוסף חי פ"ז שנים, וביום י"ג ניסן של"ה לפ"ק, עלה בסערה השמימה, ונטמן בבית החיים העתיק שבצפת.

זמני הדה"ג ומוצ"ט לשביעי של פסח	זמני הדה"ג ומוצ"ט לשבת פסח	זמני הדה"ג ומוצ"ט ליו"ט ראשון של פסח	סוף זמן שריפת המז'ן	סוף זמן אכילת המז'ן
הדה"ג מוצ"ט ר"ת ירושלים 6:25 7:38 8:18	הדה"ג מוצ"ט ר"ת ירושלים 6:23 7:37 8:17	הדה"ג מוצ"ט ר"ת ירושלים 6:21 7:34 8:14	ירושלים 11:26	ירושלים 10:09
ביתר 6:25 7:39 8:19	ביתר 6:24 7:37 8:17	ביתר 6:21 7:34 8:15	ביתר 11:27	ביתר 10:10
בית שמש 6:24 7:37 8:17	בית שמש 6:22 7:36 8:16	בית שמש 6:20 7:33 8:13	בית שמש 11:25	בית שמש 10:08
בני ברק 6:40 7:40 8:15	בני ברק 6:38 7:39 8:14	בני ברק 6:36 7:36 8:11	בני ברק 11:28	בני ברק 10:11